

УДК 81'243:378.147(045)

DOI 10.31651/2524-2660-2018-18-65-69

ORCID: 0000-0001-7946-8463

НЕКОЗ Ірина Веніамінівна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, Україна
e-mail: nekoz@email.ua

ІНОЗЕМНА МОВА ТА ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ТУРИСТИЧНИХ КАДРІВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

***Анотація.** Проаналізовано світові тенденції розвитку туристичної галузі на сучасному етапі. Визначено місце України в цьому розвитку. Указано на недостатньо високий розвиток туризму в Україні та на причини, що впливають на цей розвиток. Визначено, що однією з причин є недостатня підготовка туристичних кадрів. Підкреслено, що одним із важливих шляхів удосконалення професійної туристичної освіти є вивчення іноземної мови не тільки як засобу спілкування, а й як джерела культури, традицій та особливостей тої чи тої спільноти.*

***Ключові слова:** світове туристичне суспільство; туристична галузь; професійна туристична освіта; професійна підготовка фахівців; іноземна мова; пізнавальні мотиви; професійні мотиви; науково-дослідна робота студентів.*

Постановка проблеми. За останні півстоліття світовий прибуток, що отриманий від туристичної галузі, виріс у 300 разів. За прогнозами експертів Всесвітньої туристичної організації, до 2020 року сума доходів від туризму перевищить \$ 2 млрд. [1]. «Міжнародні подорожі продовжують зростати, зміцнюючи туристичний сектор як ключовий чинник економічного розвитку. Як третій експортний сектор у світі, туризм є важливим для створення робочих місць та процвітання громад в усьому світі», – сказав Генеральний секретар ЮНВТО Зураб Пололікашвілі [2].

За прогнозами Всесвітньої ради з подорожей і туризму (World Travel & Tourism Council – WTTC), до 2022 р. загальна чисельність зайнятих в українській індустрії подорожей і туризму складе 1,156 млн осіб (6,5 % від загальної зайнятості) [3]. Проте нині туризм в Україні ще недостатньо розвинений. Так, за підсумками 2017 року Україна посіла 88-ме місце зі 136 у рейтингу привабливості країн для туристів за версією експертів Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ) у Давосі [4]. Серед причин, що впливають на розвиток туризму в Україні, можна назвати і недостатню підготовку туристичних кадрів.

Глобалізація ставить перед освітою нові проблеми. Так, зростання туристських потоків в об'єднаній Європі передбачає наявність єдиних професійних кваліфікацій туристської діяльності в усіх країнах-членах Європейського Союзу, тобто знання мови, культури, економіки, правової системи країн-партнерів, дотримання єдиних технологічних і гуманітарних норм. Ураховуючи прагнення України ввійти до Європейського Союзу, зміст національної професійної туристської освіти має відповідати потребам подальшого розвитку вітчизняного туризму на рівні європейських держав.

Метою статті є визначення шляхів удосконалення підготовки туристичних кадрів у вищій школі, а саме: удосконалення вивчення англійської мови з метою застосування її для підготовки до взаємодії з іноземними партнерами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Питанням викладання іноземної мови за професійним спрямуванням приділяється багато уваги. Учені наголошують на необхідності міжпредметного зв'язку при вивченні мов, упровадженні новітніх навчальних

технологій у процес навчання іноземних мов. Серед них відомі вітчизняні вчені-методисти, якими було створено низку методик, а зокрема, Е. Мірошніченко, І. Онісіна (для студентів економічного профілю), А. Ємельянова, О. Тарнопольський (для студентів технічних спеціальностей), Л. Манякіна (для студентів торговельно-економічних спеціальностей), Ю. Друзь (для майбутніх менеджерів), М. Галицька (для майбутніх працівників сфери туризму), Л. Логутіна (для майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності) та інші. Деякі науковці, вивчаючи цю проблему, застосовували навчальні проекти та ігрові форми навчання (Д. Бубнова, А. Буніна, О. Леонтьєв, В. Мартинюк, І. Трубачева, Дж. Річардз та ін.), вважаючи, що такі засоби навчання іноземної мови дадуть змогу поєднати навчально-пізнавальну діяльність із реальним професійним середовищем. Можна констатувати, що в галузі викладання іноземної мови професійного спрямування досягнуто значних успіхів. Про це свідчать дослідження О. Тарнопольського С. Кожушко, З. Корневої. Зарубіжні дослідники теж приділяють велику увагу навчанню іноземної мови професійного спрямування: S. Burger, M. Wesche, M. Migneron, E. Namayan, J. Crandall та ін. Проблема професійно-орієнтованого навчання іноземної мови досліджувалася багатьма авторами, але, незважаючи на це, її актуальність не втрачається й у наш час.

Викладення основного матеріалу дослідження. З огляду на важливе економічне значення туризму, а також прагнення України інтегруватися у світове туристичне суспільство, є доцільним удосконалення професійної туристичної освіти. Одним із важливих шляхів такого вдосконалення є, безумовно, вивчення іноземної мови не тільки як засобу спілкування, а й як джерела культури, традицій та особливостей тієї чи тієї спільноти. Викладання іноземної мови сприяє формуванню соціально-професійної особистості фахівця, професійної та культурологічної діяльності.

Нині володіння іноземною мовою є обов'язковим для фахівця будь-якого профілю. Сучасний фахівець повинен бути готовий до налагодження міжкультурних наукових зв'язків, участі в міжнародних конференціях, вивчення зарубіжного досвіду в певній галузі науки, до здійснення ділових і партнерських контактів. У зв'язку з цим на сучасному етапі розвитку науки, культури і техніки особливо актуальна проблема викладання іноземної мови в немовних вузах, а зміни в характері освіти все більше орієнтують її на творчу ініціативу, самостійність, конкурентоспроможність, мобільність майбутніх фахівців.

Оскільки іноземна мова є ефективним засобом набуття професійних навичок у виші і сприяє професійному зростанню майбутнього фахівця, її вивчення має вестися відповідно до фаху студентів. Таким чином, зміст навчання іноземній мові залежить від специфіки вибраної спеціальності. Навчання іноземній мові студентів немовних спеціальностей може бути успішним, якщо в процесі всього навчання послідовно здійснюється так званий орієнтований відбір матеріалу, що враховує професійну орієнтацію студентів. Тим самим активізується комунікативно-пізнавальна діяльність студентів, пробуджується інтерес до предмету і стимулюється потреба студентів до самостійного пошуку нових слів, виразів, до застосування джерел інформації. Якщо діяльності навчання відповідають пізнавальні мотиви, то практичній діяльності відповідають професійні мотиви. Таким чином, перехід від навчально-пізнавальної діяльності студента до професійної діяльності фахівця є трансформацією пізнавальних мотивів у професійні.

Без сумніву, професійна підготовка фахівців повинна носити системний характер. Тому при побудові курсу іноземної мови викладачі нашої кафедри беруть до уваги не тільки вирішення вузьких чисто мовних завдань, а й забезпечують органічний зв'язок вивчення іноземної мови з завданнями навчання, які стоять перед іншими дисциплінами.

Доводиться констатувати, що навчальна мотивація щодо дисципліни «Іноземна мова» і розуміння її значущості для майбутньої професійної діяльності спостерігаються далеко не в усіх студентів. Згідно проведеному анкетуванню, співвідношення студентів щодо необхідності вивчення іноземної мови як суттєвого елементу своєї професійної підготовки варіюється залежно від періоду навчання в університеті. Так, деякі першокурсники навіть вважають іноземну мову «зайвою» серед списку предметів, які вивчаються протягом року. Можливо, однією з об'єктивних причин такого стану речей є втрата інтересу до вивчення іноземної мови ще на шкільній лаві, та слабка підготовка з даного предмету на момент вступу до вишу.

Безумовно, трансформація пізнавальних мотивів у професійні у процесі вивчення іноземної мови відбувається тоді, коли студенти починають усвідомлювати необхідність володіння іноземною мовою. Відбувається це, як правило, після проходження практики чи отримання досвіду роботи в реальних умовах. Так, анкетування студентів третього курсу показало, що майже половина (46 % опитуваних) пов'язують вивчення мови з перспективою професійного кар'єрного росту.

Ми вважаємо, що об'єднуючою ланкою для забезпечення міждисциплінарних зв'язків за участю іноземної мови могла б стати науково-дослідницька робота студентів. Нашою кафедрою уже впродовж восьми років організовується і проводиться всеукраїнська студентська конференція, умовою участі в якій є дослідження студентів, що пов'язані як з іноземною мовою, так і з обраною професією.

Наукова студентська конференція – це форма навчальної та позанавчальної діяльності, представлення результатів науково-дослідницької роботи студентів. Організація студентської науково-практичної конференції за фахом має на меті формування у студентів навичок і вмінь пошуку, відбору й аналізу інформації по конкретній тематиці, підготовці усного публічного повідомлення і презентації його з мультимедійною підтримкою. Підготовка студентів до участі у професійному спілкуванні на студентській конференції – це комплексне вирішення виховних, освітніх і розвивальних завдань, що засноване на особистісно орієнтованому підході до навчання. При спільній роботі над матеріалами конференції викладачами кафедри іноземних мов і студентами нашого університету створюється ситуація творчого спілкування майбутніх фахівців у рамках професійної сфери діяльності, при цьому студенти закріплюють навички самостійної навчальної діяльності, опановують стратегії і прийоми складання резюме, оволодівають уміннями компресії інформаційного матеріалу великого обсягу. Участь студента в конференції дозволяє підвищити його рівень володіння професійними навичками, надає йому можливість оволодіти мистецтвом публічного виступу, формує особистісно-професійну самостійність в рамках освітнього процесу, сприяє особистому і професійному зростанню, підвищенню якості освіти, дозволяє майбутньому фахівцю успішно адаптуватися у професійній сфері.

Саме проведення конференції є кульмінаційним етапом виконаної роботи в рамках освітнього процесу. Підготовка конференції – це кропітка робота, яка передбачає спільну участь викладачів і студентів: це вибір тем, підготовка доповідей, обговорення матеріалу, пошук студентами рішень проблем, що виникають у процесі підготовки, усунення недоліків, коригування даних.

Правильна підготовка і проведення конференцій – це, як правило, об'ємна і кропітка робота. Робота викладачів нашої кафедри і студентів із підготовки та проведення конференції починається, як правило, задовго до її офіційного відкриття. Під час підготовки нами вирішуються такі питання: вибір місця і часу проведення конференції; підготовка інформаційних матеріалів про майбутню конференцію; підготовка спеціальних запрошень учасникам конференції; технічне забезпечення

проведення конференції; оформлювальна підготовка приміщень; підготовка і видання спеціальних збірників із матеріалами доповідей конференції.

Безумовно, назвати всі студентські доповіді повноцінним науковим дослідженням не можна. Разом із тим, участь у конференції передбачає пошук інформації про стан проблеми та її подальше узагальнення у вигляді огляду при написанні статті. Участь в конференціях – це вклад у розвиток наукового і ділового життя, становлення професійного росту і підготовка до майбутніх досягнень.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Підготовка доповідей і участь у конференціях сприяє розвитку інтелектуально-пізнавальних здібностей студентів, підвищенню культурного рівня, посиленню мотивації до отримання знань, розширенню кругозору. Участь у конференціях сприяє формуванню активної життєвої позиції. Студенти набувають досвіду науково-реферативної роботи, учаться висловлювати свої думки науковою мовою, набувають навичок ведення дискусій і публікації наукових робіт, знайомляться з сучасним станом науки й інтелектуальним рівнем однолітків.

Список використаних джерел

1. Туризм і відпочинок в Україні – 2012 : мрії та реальність. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://rb.com.ua/\(10.03.2013\)](http://rb.com.ua/(10.03.2013))
2. Сайт Всесвітньої туристичної організації World Tourism Organization UNWTO [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www2.unwto.org/annual-reports>
3. World Travel & Tourism Council (WTTC). Retrieved from <https://www.wttc.org/>.
4. Звіт Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ) у Давосі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://edclub.com.ua/tegy/vsesvitniy-ekonomichnyy-forum>
5. Волкова А. Ю. Професійно-практична підготовка майбутніх фахівців туристичного профілю як проблема порівняльної педагогіки / А. Ю. Волкова // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2011. – № 2.
6. Рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання / [наук. ред. українського видання С. Ю. Ніколаєва]. – Київ : Ленвіт, 2003. – 273 с.
7. Burger, S. (1997). «Late, late immersion» : Discipline-based second language teaching at the University of Ottawa / Burger S., Wesche M., Migneron M. // Johnson & Swain (eds.). – P. 65–84.
8. Cloud, N. (2009). Literacy Instruction for English Language Learners / Cloud Nancy, Genesee Fred, Hamayan Else. – Portsmouth: Heinemann, 32 p.
9. Барабанова Г. В. Методика навчання професійно-орієнтованого читання в немовному ВНЗ / Г. В. Барабанова. – Київ : ІНКОС, 2005. – 101 с.
10. Крат О. І. Компоненти системи навчання іноземної мови професійного спрямування через зміст професійної діяльності / О. І. Крат // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. – Серія «Педагогіка і психологія». – 2011. – № 2 (2). – С. 69–74.

References

1. *Tourism and recreation in Ukraine. 2012: dreams and reality.* Retrieved from [http://rb.com.ua/\(10.03.2013\)](http://rb.com.ua/(10.03.2013)) (in Ukr.)
2. *Website of the World Tourism Organization UNWTO.* Retrieved from <http://www2.unwto.org/annual-reports> (in Ukr.)
3. *World Travel & Tourism Council (WTTC).* Retrieved from <https://www.wttc.org/>. (in Engl.)
4. *Report of the World Economic Forum (WEF) in Davos.* Retrieved from <http://edclub.com.ua/tegy/vsesvitniy-ekonomichnyy-forum> (in Ukr.)
5. Volkov, A. Y. (2011). Professional-practical training of future specialists in the tourist profile as a problem of comparative pedagogics. *Naukovi zapysky NDU im. M.Hoholya. Psykholoho-pedahohichni nauky* (Scientific notes NSU named after M. Gogol. Psychological and pedagogical sciences), 2(in Ukr.)
6. *Recommendations on language education: study, teaching, evaluation / [scientific editor of Ukrainian edition S. Y. Nikolayeva].* (2003). Kyiv: Lenvit, 273 p. (in Ukr.)
7. Burger, S., Wesche, M., & Migneron, M. (1997). «Late, late immersion»: *Discipline-based second language teaching at the University of Ottawa.* Johnson & Swain (eds.), P. 65–84 (in Engl.)
8. Cloud, N., Genesee, F., & Hamayan, E. (2009). *Literacy Instruction for English Language Learners.* Portsmouth: Heinemann (in Engl.)
9. Barabanova, G. V. (2005). *Methodology for teaching professionally-oriented reading in non-linguistic high school.* Kyiv: INKOS (in Ukr.)

10. Krat, O. I. (2011). Components of the foreign language learning system for professional guidance through the content of professional activity. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Al'freda Nobelya. – Seriya «Pedagogika i psykholohiya»* (Bulletin of the University of Dnipropetrovsk named after Alfred Nobel. Series «Pedagogy and Psychology»), 2 (2), 69–74 (in Ukr.)

Abstract. NEKOZ Irina. Foreign language and professional training of tourism staff in high school.

Introduction. Globalization poses new challenges to education. Thus, the growth of tourist flows in Europe involves the existence of common professional qualifications of tourism activity in all member countries of the European Union. They are: knowledge of language, culture, economy, legal system of the partner countries, and compliance of common technological and humanitarian norms. Taking into account Ukraine's aspiration to enter the European Union, the content of national professional tourism education should meet the needs of the further development of domestic tourism at the European states level.

The purpose of the article is to determine the ways of improving the training of tourism staff at higher educational establishments; improving the study of English in order to use it for interaction with foreign partners.

Results. Since foreign language is an effective means of acquiring professional skills and promotes the professional growth of a future specialist, its study should be connected with the peculiarities of students' future profession. The article underlines, that teaching the foreign language of students of non-linguistic specialties can be successful if the professional orientation of students is taken into account in the process of studies. Thus, the communicative-cognitive activity of students is intensified, the interest in the subject is raised and the students' need for independent search for new words, expressions, and the use of information sources is stimulated.

In case when cognitive motives correspond to the training activity, the practice is consistent with professional motives. Unquestionably, the professional training of specialists should be of a systematic nature. Therefore, when developing a course of foreign language teachers of our department take into account not only linguistic tasks, but also provide close connection of foreign language with professional disciplines.

We consider that the student's research work could become a unifying link for interdisciplinary connections. We regard participation in the conference as the final stage of students' research work. It is a contribution to the development of scientific research and business life, the establishment of professional growth and preparation for future achievements.

Conclusion. Preparation of reports and participation in conferences contributes to the development of intellectual and cognitive abilities of students, raises the cultural level, and enhances motivation to acquire knowledge. Participation in conferences contributes to the formation of an active life position, gives students the experience of scientific work.

Key words: world tourist society; tourism industry; professional tourism education; professional training of specialists; foreign language; cognitive motives; professional motives; students' research work; participation in conferences.

Одержано редакцією 26.09.2018
Прийнято до публікації 02.10.2018